

UITVINDING

KAART, KNOOP, KOMPAS EN ANDERE
VAARZAKEN HEBBEN ZO HUN
GESCHIEDENIS. MICHIEL VAN STRATEN
KIJKT TERUG IN DE TIJD.

DE UITVINDING VAN DE WERELDKAART

De Griek Ptolemaeus was de maker van de eerste wereldkaart, die als grondslag voor latere nautische kaarten kan worden gezien. Als aartsvader van de cartografie maakte hij in de tweede eeuw van onze jaartelling zijn meesterwerk, in Alexandrië. Reizigers brachten kennis mee over de wereld. Ptolemeus smeedde al deze overleveringen om in de vorm van zijn grote werk, de Geographia. Dat zou lang het standaardwerk vormen voor cartografen. Ptolemeus gebruikte als eerste lengte- en breedtegraden. Er is nog iets opmerkelijks aan zijn kaarten. Het noorden staat bovenaan. U vindt dat normaal. Maar deze keuze was volledig willekeurig, want wat is de bovenkant van ons heelal? Sinds Ptolemaeus heeft het noorden zijn vaste plek.

Uiteraard is Ptolemeus' wereldkaart naar moderne maatstaven niet erg nauwkeurig. Columbus hotste er immers mee tegen het verkeerde eiland. Maar toch was het een enorme prestatie; zittend op een bol van 40.000 kilometer omtrek maakte hij een behoorlijke schatting van hoe land en de zeeën erbij lagen. Zo was het bijvoorbeeld bijzonder knap dat Ptolemaeus de Canarische eilanden niet alleen op zijn kaart had weten te krijgen, maar ook dat ze slechts zeven lengtegraden afweken van hun werkelijke ligging. Dat was maar twee procent op een globale schaal.

(Maargoed, een zeevaarder wil wel graag honderd procent levend ergens aankomen). Ptolemaeus schetste de wereld uit een mozaïek van verhalen, beschrijvingen, overleveringen, verslagen en herinneringen van anderen. Dat wetende, kan zijn prestatie nauwelijks overschat worden. Hoewel er natuurlijk nog wel enkele delen op zijn kaart ontbraken, zoals Amerika.